

Expressief schrijven in projecten

1 januari 1982

Auteur: Rein ten Have

Volume: 13

Nummer: 5

Pagina's: 32-45

Documenten

- [moer_jrg13_048.pdf](#)

rein ten have expressief schrijven schrijven 2 in projecten het tweede artikel over de functie van expressief schrijven bij het leren is geschreven door rein ten have docent aan de mavo afdeling van de rijksscholengemeenschap buys ballot in zaltbommel samen roetzijn collega's probeerde hij de ideeën die jan lips willem spee en betske tans in hun artikel beschrijven te verwerken in een aantal projecten hier wordt onder een project verstaan werken rond een vast thema gedurende een langere periode binnen het vak in dit artikel beschrijft hij die projecten de lijn die erin zit en vooral hoe de leerlingen erop reageerden het ontwikkelen van een schrijfdidactiek is intussen verder gegaan want het is inmiddels een aantal maanden geleden dat een en ander in de derde klas is uitgevoerd waar dat relevant is geeft hij recentere ervaringen na een korte inleiding worden er drie projecten beschreven de krant relaties en samenwerking steeds is eerst het project beknopt beschreven en daarna gaat rein ten have uitvoeriger in op belangrijke punten tot slot worden gedeeltes uit logboeken van leerlingen ter illustratie aangehaald inleiding producten maar veeleer resultaten van ervaringen uit het verleden nieuwe impulsen uit de literatuur aansluitend op het artikel van jan lips willem ratuur en andere projecten en ideeën van leer spee en betske tans zal ik proberen aan te geven planontwikkelaars en docenten de bedoeling is hoe ik de ideeën die zij beschrijven heb verwerkt dan ook niet ze na te volgen als voorbeelden ze in een aantal projecten zijn voornamelijk opgezet om hierin probeer ik vooral bezig te zijn met het aanknopingspunten te bieden om consequent proces van verwerken van inhoudend omdat dat te kunnen doordenken welke vorm van schrijven het centrale probleem blijkt te zijn in het schrijven op welk moment een rol zal kunnen spelen proces de projecten zijn allerm minst volmaakte binnen verschillende fasen van gericht schrijven 32 meer zicht te geven op de functie die schrijven de leerlingen hadden aan het begin van het leer heeft in het leer schrijfproces jaar nog weinig ervaring in het werken aan project een beeld te kunnen schetsen van de eindproten van een goede relatie leraar leerling was nog dukten die voor alle leerlingen zijn te realiseren nauwelijks sprake je kunt zeggen dat we vanuit het niets startten de lijn die ik volg moet leiden naar een situatie het project is opgebouwd rond de vaardigheid waarin leerlingen met een grote mate van vrijheid beschrijven dat geeft zeker in het begin houvast bezig kunnen zijn met het verdiepen van hun be

centraal staat het maken van zo concreet moge grip van dingen die hen ook werkelijk interesse lijke beschrijvingen van de werkelijkheid en daar ren en die voor hen belangrijk zijn beperk ik me toe wel is er een grote afwisseling specifiek voor deze drie projecten geldt dat er in werkvormen steeds gestart werd vanuit eerstehands informatie allemaal nog wennen voor de klas maar ook en dat het schrijven expressief is onder expres voor mij achteraf bleek de vaardigheid die ge sief schrijven versta ik die vorm van schrijven die traint was ons goed van pas te komen bij de vol niet gericht is op een publiek maar die de leerlin gende projecten en het oefenen met verschillen gen helpt hun gedachten helder te maken in het de werkvormen wierp ook vruchten af in het voorafgaande artikel heet dat conceptualiserend begin was het nog een heel geworstel schrijven een geworstel om gewoontes aan te kweken heel voorzichtig en tastend begin ik tweedehands maar vooral om geloofwaardigheid eerlijkheid informatie in te voeren iets abstracter met eind echtheid om een goede relatie tussen docent en opdrachten die naar een vertrouwd publiek toe leerlingen te laten ontstaan en vaak weer erg concreet toch transactionele zakelijke geschreven voor een ander producten beschrijving project opleveren het tasten is telkens naar hoever je kunt gaan soms nemen leerlingen een te grote les 1 sprong soms zijn we even niet alert en blijkt ach foto snackbar aanbieden teraf dat een bepaald onderdeel niet goed is be opdracht speel in groepjes wat er gebeurt en grepen dan moet er weer teruggekoppeld wor wat daarna gebeurt den dat er in zo n nauwe samenwerking tussen een chronologisch verslag van de les komt in het leerling en leraar een goede relatie moet bestaan logboek lijkt me duidelijk zo n relatie is niet vanzelfspre kend aanwezig maar moet opgebouwd worden les 2 het doel van de projecten is dan ook dat de rela recapitulatie van de vorige les door middel van tie tussen mij en de leerlingen steeds beter wordt het logboek de traditionele rol van de leraar verandert van foto van lech walesa aanbieden beoordelaar naar gesprekspartner de vrijheid en opdracht schrijf op wat er op de foto gebeurt verantwoordelijkheid van de leerlingen wordt en wat er daarna gebeurt langzamerhand groter binnen die sfeer speelt het voorlezen van eigen werk en in het logboek verwerkingsproces schrijven we begonnen aan een zeer gestructureerd project de krant tijdens het werken ontdekte ik dat les 3 er behoefte was aan een duidelijk thema omdat recapitulatie via logboek juist in de relaties tussen leerlingen en docenten de leerlingen kunnen nu schriftelijk reageren op vaak problemen voorkomen heb ik gekozen voor de opmerkingen onder de teksten uit de vorige relaties aan het eind van dit project wilden de les leerlingen er nog op doorgaan en toen ontstond uitdelen van foto van les 2 maar nu met tekst en het project samenwerking kop gesprek over de vraag past deze kop bij jouw verhaal project de krant opdracht schrijf op wat de overeenkomsten tus sen jouw tekst en het krantebericht zijn geef ook in de derde klas ben ik begonnen met een project de verschillen aan dat ik de krant heb genoemd logboek schrijf op wat er gebeurde en wat je er 33 van vond laatste les bladen worden aan de muur gehangen iedereen les 4a en 4b leest praten over logboek m b t de verschillende inter nabespreking van pretaties het resultaat van de bladen en de concrete be oefening in concreet beschrijven schrijvinge n affiche stop neutronenbom 2 leerlingen de het hele project en wat we daarin geleerd heb klas uit de anderen beschri-

jeven affiche aan de hand van een goede beschrijving tekenen de welke dingen we in toekomstige projecten 2 het affiche op het bord hebben te doen beschrijving van de stoel waarop je zit beschrijving van een pantomime niet interpreteren ovens-taande beschrijving geeft aanleiding een terrein paar dingen uitvoeriger te beschri-jeven beschrijving plaat oude jonge vrouw beschrijving van 2 min video eerst ki-jken het logboek dan beschrijving maken een centrale plaats in het project neemt het log 6 verschillende foto's elke leerling beschrijft boek in sommige leerlingen hadden al ervaring er een de beschrijvingen worden uitgewisseld met het schri-jeven van een soort dagboek dat en de ander tekent de foto uit resultaat nabes mag maar bij een logboek stel ik me iets zake spreken om te zien of de verschillen tussen de lijks voor meer een neerslag van wat er geleerd is foto en de tekening te maken hebben met de een manier van vastleggen van wat er is afgespro beschrijv-ing ken of wat er gaat gebeuren logboek verder ook in elke les het logboek moet ook openbaar zijn en door anderen gebruikt kunnen worden als informatie les 5 bron bijvoorbeeld als er een leerling ziek is geïntroductie van een opdracht die lei-dt tot het bevesten als er een vreemde in de klas komt kijken schrijven van een zelf te kiezen object elke leerling of als een les wordt overgenomen door een colle-ling bedenkt een onderwerp inventarisatie op het ga bord wat al op het bord staat mag niet meer gekozen worden de opdracht wordt thuis ge-logboek fragment maakt naast deze opdracht bespreken we de mo dit was de negende les we hebben van-daag veel gelijkheid om een gemeenschappelijk eindpro logboeken gehoord dit kwam omdat marijke er dukt te maken we kiezen voor het maken van gisteren niet was en dus snapte ze eers t niet wat pagina's waarop teksten staan die bij elkaar ho we gisteren gedaan hadden ook ik had voorgele ren zen afspraken in het log-boek een aantal leerlingen leest elke dag voor uit het les 6 logboek de klas be-spreekt of dat wat er staat meegebrachte teksten worden gelezen de leerlin-duitelijk en volledig is ik lees nu en dan ook de gen geven commentaar en elke tekst krijgt een ti logboeken door ik reageer schriftelijk de reac tel nodig voor het rubriceren ties zijn meestal aanmoedigend gevolgd door een ordenen en cate-gorieen maken via klasgesprek vraag de logboekschrijver reageert dan weer op die vraag een begin van correspondentie les 7 de invoering van het logboek gaat niet zonder categorieen bespreken daarna leerlingen in groe slag of stoot er is voo-ral veel tegenzin in het pen elke groep krijgt een categorie en de daarbij voorlezen aanvankelijk vergeten de leerlingen de behorende teksten en moet nu vorm geven aan de logboeken veelvuldig ze mopperen omdat er teksten zodat een blad kan worden gevuld geen prive zaken aan de orde kunnen komen werkafspraken moeten nagekomen worden door de openbaarheid en ook omdat het saai is elke dag dat voorlezen les 8 en zoveel als er nodig zijn vervolg les 7 34 uit een logboek zelf schrijf ik na de eerste les in mijn logboek de saaie dingen vind ik eigenlijk het logboek bijhouden en het voorlezen er waren goede vondsten bij het was nog erg rommelig chaotisch veel leerlingen durfden nog we houden echter ijzeren heinig vol en we pro niet echt en vonden heigek beren de zin aan te geven door het log-boek ook werkelijk te gebruiken door die onwennigheid moet je natuurlijk ook verder prijzen we alles uitbundig als het er een heen het durven spelen heeft ook weer veel te beetje op gaat lijken al ploeterend komt zo n ge maken met de sfeer

in de klas en met de relatie woonte er toch in maar echt leuk vinden de onderling in zo'n beginstadium is er veel afweer meesten het toch niet tegen een werkvorm als spel want je moet je bloot geven ik merk dat dit verandert als je ten fragment minste niet te snel opgeeft en als je blijft werken 16 10 81 aan de sfeer dit was de laatste les van het project we hebben eerlijkheid betrouwbaarheid het zijn allemaal vandaag de krant afgemaakt ik hoop dat we na zulke schitterende kreten ze zijn echter van de vakantie verder gaan met de krant afmaken ik essentieel belang in het leerproces heb ik gebedoel drukken enz merkt en ze kunnen niet serieus genoeg genomen de vervelendste les vond ik de les dat we telkens worden win je het vertrouwen dan wordt spel rond moesten gaan om die stukjes te lezen ik een werkvorm die door bijna iedereen zeer geïnteresseerd vond dit heel saai waardeerd wordt en waar enthousiast in gewerkt het volgende project is samenvatten wordt je wint er een machtig middel mee om ik zou het wel leuk vinden als dat project over moeilijke abstracte zaken concreet te maken sportartikelen gaat dat is weer een keer wat anders het beschrijven van foto's ik vond dit een heel fijn project uit de inleiding blijkt dat het laten beschrijven een van de doelen is van het project de opdracht het rollenspel ten kunnen fictioneel zijn maar ook zuiver geïnteresseerd belangrijke werkvorm die ik in andere klas richt op beschrijven eerst een voorbeeld van fictie veel gebruik is spel door spel kun je je inleiden schrijven we delen de foto uit waar lech ven in verschillende situaties dingen die veraf walesa op staat de opdracht is een verhaaltje te staan of onduidelijk zijn worden in het spel wer schrijven we geven verder geen informatie kelijk beleefd en daardoor concreet spel werd sommigen weten wat de foto voorstelt sommi ook nu gebruikt deze leerlingen waren dat niet gen vermoeden het anderen weten van niets gewend dat was dus wel even vreemd feit en fictie wisselen elkaar dus af vast staat de klas werd in groepen verdeeld die groepen wat op de foto te zien is de rest wordt kennis of startten hun spel vanuit een foto van jongeren in fantasie in een logboek staat een snackbar wat er verder gebeurde bepaalde de groep het was mijn bedoeling dat de leerlingen we kregen een foto het blijkt achteraf een man zouden ervaren dat ondanks een zelfde startpunt te zijn die met de poolse vakbond te maken er verschillende spelen zouden ontstaan het ver heeft maar dat wist ik niet het zal wel in de schil zou hem kunnen zitten in de verschillende krant gestaan hebben als je niet wist waar die interpretaties van de werkelijkheid van de foto foto mee te maken had dan moest je je fantasie een leerling schreef in zijn logboek maar gebruiken en er maar wat van schrijven ik heb er een rock en roll star van gemaakt en ge we hebben allemaal geholpen het toneelstukje te schrijven dat hij zijn honderdste optreden deed maken toen iedereen klaar was gingen we de en levenszijn verjaardag vierde buiten werd deze stukjes spelen nadat we dat gedaan hadden gin persoon opgewacht werd op handen gedragen en gen we er over praten wat voor verschillen er in naar zijn auto gedragen terwijl fans z'n verjaar zaten wat er gelijk aan was en dat soort dingen dagslied zongen naderhand gaf hij nog een feest er kwam toen uit dat met dezelfde foto vijf ver je waar vijfhonderd personen bleken te zijn schillende verhaaltjes waren gekomen 35 de volgende dag schreef een ander een stoel toen we dat gedaan hadden kregen we de foto moesten we later onze stoel beschrijven ie van gisteren terug waarbij je zelf een verhaaltje dereen

stoelen op de tafel deed ik op de lagere moest maken bij mij stond als opmerking school ook als ik naar huis ga ik vond het wel weetje hoe die man heet mijn antwoord is origineel bedacht om je stoel te beschrijven er ja hij heet van der louw komt geen eind aan dit stukje is een voorbeeld van een heel summie we kregen onze beschrijving van de stoel terug re communicatie tussen docent en leerling niet rein had er wat commentaar onder gezet som erg diepgaand hier nog maar toch een begin van migen geven aan hoe ze tegen de stoel aankijken gewenning van contact dat op die manier moge dat geeft een heel ander soort beschrijving je lijkt is kunt dan niet alles zien later geef ik opdracht om foto s te beschrijven zonder dat daarbij fantasie of mening een rol spe de beschrijving van de bevestiging van de poten len het doel is te leren een letterlijke objectieve is een probleem je kunt dat veel handiger teke beschrijving van de foto te maken nen controle of het gelukt is wordt uitgevoerd door leerlingen die de foto niet gezien hebben ze heb een aanduiding als dingetje is niet erg duide ben bijvoorbeeld geprobeerd de voorstelling van lijkt de foto te tekenen aan de hand van de beschrij ving vooral de laatste drie fragmenten geven duidelijk het beschrijven van foto s is geen gemakkelijke aan dat er inzicht in het beschrijven ontstaat zo keus om te beginnen vereist het een zekere sys wel in soorten beschrijvingen als in woordgebruik tematiek bij het beschrijven is die er niet dan bij beschrijvingen ook worden de leerlingen ge wordt het voor een lezer erg ingewikkeld om zich confronteerd met de keuze voor beschrijving of een beeld te vormen maar ook blijkt het moeilijk tekening om het interpreteren en fantaseren achterwege te laten vooral als foto s aanleiding geven tot inter tot slot van deze lessen deed ik een pantomime preteren voor de klas ik maakte de bewegingen die ik een leerling schrijft iedere morgen ook maak bij het poetsen van mijn tanden toen moesten we van een beschrijving een teke een leerling schrijft daarover ning maken toen we dit gedaan hadden zijn we naar de persoon gegaan die de beschrijving ge het derde was een soort strikvraag de leraar maakt had we hebben toen de tekening naast de deed een paar bewegingen met zijn handen die je beschrijving van de foto gelegd en naar de ver moest beschrijven iedereen ging toen interpreie schillen en gelijkenissen gekeken de meeste teke ren en dat was fout we hadden gewoon de be ningen waren aardig gelukt dit was niet alleen wegingen moeten beschrijven een compliment voor de tekenaar maar ook voor de persoon die de beschrijving had gemaakt de het kettinglezer fouten waren meestal dat de richting verkeerd bij kettinglezer krijgen de leerlingen de produk was bijvoorbeeld het mannetje in de verkeerde ten van alle leerlingen te zien na een bepaalde hoek staat of met zijn gezicht naar de verkeerde tijd werden de schrijfsels doorgegeven kant keek ikzelf vond dit een neei moeiijke ies maar we logaoekrragmen t hebben weer dingen bij geleerd hoe je betere be de bel was gegaan en er werd gevraagd of ieder schrijvingen krijgt een een beschrijving had over een onderwerp dat je wel aanstond a lleen henny had het niet af het is duidelijk dat de leerling het gevoel heeft eerst werden drie logboeken voorgelezen en daar iets geleerd te hebben na kregen we allemaal een papier boven onze be een ander middel is een beschrijving maken van schrijvingen moesten we een titel zetten en ieder 36 een kreeg een nummer toen moest iedereen een iets te maken en ze stoppen er enorm veel energie plaats opschuiven en

je moest van de beschrijving in er moet stevig worden samengewerkt en za van ieder persoon apart een samenvattinkje ma ken als lay out en afwerking nemen een belangrij ken voor iedere beschrijving kreeg je een mi ke plaats in bovend i en is het produkt natuurlijk nuut een zenuwwerkje zo gezegd een paar be bedoeld om getoond te worden al is dat ook al schrijvingen begreep ik niet daar heb ik gezet leen b i nnen de veil i ge omgeving van de klas het waar ik dacht dat het over ging dus gegokt 1 is dus een eindprodukt waaraan eisen gesteld dit duurde zolang dat de bel ging en we net klaar kunnen worden er is publiek dat komt kijken waren we zijn een e i ndje op weg naar het transactione in je eigen woorden samenvatten waar je over ge e lezen hebt dat was het doel hiervan ik vond het een leerling schr ijft over het maken van de zenuwwerk en ik had m n zakdoek niet in m n krant zak dus ik had ook nog een snotneus dit was de tiende les we zijn vandaag verder ge de stukjes waren bedoeld om er een krant mee te gaan met het krant maken de an dere jongens maken zes groepen werden er gevormd die elk van mijn groep had den gisteren de indeling ge een pagina zouden vullen met een bepaald onder maakt vandaag hebben we de stukjes overge werp schreven in kolommen nu moesten de artikelen over de pagina s ver we hebben de stukjes ook ingekort als dat nodig deeld dat was een hete klus want op zich had was we hebben ook sport en reclame erbij ge den die artikelen weinig gemeen zocht en een fc knuddesirip morgen gaan we alles opplakken en indelen categoriseren we gingen dus aan het categoriseren een leerling hiermee eindig ik de beschrijving van het eerste schrijft daarover project er is een start gemaakt er is een gewen ning ontstaan aan het logboek er is met een aan daarna gingen we even naar fik kijken want die tal werkvor men geoefend er is duidelijk gewor moest de rubrieken opschrijven op het bord dus den wat beschrijven is en er is een maakklus tot daar was iedereen het niet zo erg mee eens een goed einde gebracht er is ook een begin ge maakt met het ver beteren van de relatie tussen de deze constatering in een logboek is een flauwe leerlingen en mijzelf vooral die verbeterende re afspiegeling van wat er werkelijk in de klas ge latie zullen we hard nodig hebben in de volgende beurde er ontson nen zich heftige discussies en projecten argumenten voor en tegen vlogen je om de oren er werd dus heel actief gedacht door bijna ieder project relaties een er moest uiteindelijk een oplossing komen en het is ondoenlijk om binnen de omvang van dit die kwam er natuurlijk ook maar het denkproces artikel een even uitge breide beschrijving te geven achter die oplossing was veel belangrijker vooral van dit project de precieze invulling zal mis de discussie of een stukje over een cavia nu bij de schien duister blijven wel geef ik wat overwegin rubriek dieren of hobby hoorde staat mij nog gen in het project die aangeven hoe we verder duidelijk voor de geest de schrijfster ervan die zijn gegaan op de lijnen die in het begin van het over haar eigen cavia had geschreven was maar artikel zijn uitgezet ik geef verder wat reacties moeilijk van de categorie hobby af te brengen van de leerlingen op het project en zelf plaats ik de meerderheid van de klas beargumenteerde een ook enkele kanttekeningen plaats in de rubriek dieren we wilden een duidelijk onderwerp dit on het maken van een eindprodukt derwerp moest dicht bij de leerling staan ze het klaren van een klus moesten er ook iets van kunnen leren bovendien het werkdoel was het in elkaar zetten van een moest er aanleiding zijn tot reele

schrijfsituaties krant zo n klus wordt enorm gewaardeerd heb een onderwerp als relaties voldoet hieraan ik gemerkt leerlingen vinden het heerlijk om dachten we vooral als we het onderwerp beper 37 ken tot relaties binnen de school centraal kwa bedreigend worden tenslotte is het onvermijde men te staan de relaties tussen leerlingen en de lijkt dat ook de relatie met je collega s aan bod relatie leerling leraar vooral de relatie leerling komt tenminste bij mij ging dat zo dat moet je leraar is iets waaraan gewerkt kan worden soms wel eerst goed met je collega s doorspreken an is er geen sprake van een goede relatie en gaat het ders is de kans op ruzie heel reeel nogmaals het omgaan met elkaar uit van het gebruik van macht is niet vrijblijvend waar je mee bezig bent soms door de leraar soms door de klas bij een in het project zijn de relaties tussen leraar en leraar die geen orde kan houden leerling erg centraal komen te staan de eigen ook de relatie tussen leerlingen onderling is niet schoolsituatie was uitgangspunt en werd vergele altijd goed binnen de klas heersen vaak ook ken met situaties op een andere school 1131 macht en tweedracht we willen de leerlingen la gekeken werd naar macht als tegenpool van een ten ontdekken hoe een en ander zit in hun situa goede relatie tie we hopen ook dat verhoudingen verbeterd het eindprodukt was een brief die leerlingen kunnen worden dat is voor ons uiterst belang schreven aan een collega daarin geven ze hun rijk want onze manier van werken kan alleen ge visie op de situatie in die klas de brieven zijn dijen in een sfeer van wederzijds vertrouwen door de collega s persoonlijk beantwoord door we wilden verder werken aan samenva tten de brieven is de relatie tussen een bepaalde klas maar dat niet op de geijkte manier door de leer en een collega ook duidelijk verbeterd dit niet in lingen een systeem aan te leren we wilden onder het minst door de genuanceerde manier waarop zoeken hoe leerlingen te werk gaan als ze gebeur de leerlingen op de situatie in konden gaan tenissen nave rt ellen of beschrijven in deze situaties is er telkens sprake van samen verloop projec t vatten wat zijn nu de criteria waarop een leerling kiest algemeen bij zo n samenvatting uitgaan van directe ervaringe n naast de directe ervaringen wilden we ook wat verder werken met schrijfpodracht- en tweedehands e rvaringen invoeren e rv aringen van logboek anderen daarom hebben we gekozen voor een dieper ingaan op drietal literaire teksten dit om het denken rond gecompliceerder schrijfvormen niet alleen be relaties wat te veralgemenen natuurlijk is daarna schrijven weer teruggekoppeld naar de eigen situatie want bewust samenvatten van gebeurtenissen tenslotte werd daaraan gewerkt nieuw de logboeken moesten weer een belangrijke werken met ervaringen die van buiten de klas plaats innemen binnen dit project er moest in sesituatie kome n komen de bron literaire teksten wat er in de les gebeurd e hoe een en ander ervaren werd les 1 wat er geleerd werd soms overgenomen van klassikaal gesprek over gevoel dat je bekruipt als je het bord in de vorm van door leerlingen zelf de school binnen komt gevonden regels eigen ervaringen van die morgen opschrijven en de uitwerking van een aantal opdrachten die voorlezen het logboek had duidelijk drie functies 1 als verslag van de les naar andere leerlingen les 2 2 om het geleerde vast te legge n verhaaltjes teruggeven commentaar bespreken 3 als middel tot evaluatie want er kwam een na in kleine groepjes wordt een verhaal uitgekozen b2sch ouvv i ng van het hele project in dat zich l eent voor uitbeelding

scene op papier door het laten voorlezen en vergelijken werden zetten en spelen nabespreking de leerlingen gedwongen regelmatig hun logboek logboek een van de scenes navertellen en erbij te houden en ik hoop dat de kwaliteit er commentarieren niet je eigen scene door verbetert ik heb gemerkt dat als je binnen klassen gaat werken aan relaties en je daarbij de les 3 relatie leraar leerling betreft dan kan dat heel videoband leerlingen maken aantekeningen 38 het gevoel dat je bekruipt als je de school binnenkomt over de rol die verschillende personen spelen gebeurt klasgesprek waarin relaties centraal staan voorlezen en situaties uitspelen logboek beschrijf de scene uit de film die je het logboek hoe zou je willen dat je ouders zich meest heeft aangesproken met je schoolgaan bemoeien les 4 les 7 opdracht de situatie op het rivendellcollege te uitgebreid gesprek over de gewenste instelling beschrijven het gaat daarbij vooral om de sfeer van de ouders en de relaties tussen leraar leerling en de leerling lezen uit hoe mieke mom haar maffe moeder gen onderling vindt blz 42 54 nabespreking wat zou de schrijver bedoelen met les 5 dit verhaal en wat is er reeel in opdracht de eigen schoolsituatie te beschrijven aantekeningen maken van het gesprek zoals dat in les 4 van de andere school is gedaan logboek inhoud van het verhaal oordeel wat bespreking beschrijven in het gaat om de geveel op in de nabespreking meenschappelijke ervaringen logboek schrijf op de leukste ervaring van deze les 8 dag lezen uit twee vorstinnen en een vorst hfdst de leraar les 6 nagesprek gesprek over reactie van ouders op schoolgaan logboek wat valt je op aan de relatie leraar leerling hoe reageren ze als je thuiskomt leerling voor jezelf opschrijven hoe zoiets thuis bij jou 39 les 9 het logboek onder de les schrijven daar ben ik in groepen van 5 a 6 leerlingen scenes maken hoe dus nu mee bezig het probleem van de afwezige kleding bij ons op school zou worden opgelost natuurlijk begonnen we de les weer met logboek scenes spelen en opnemen op video aantekeningen bespreken daar krijg ik nog eens de hik van gen maken over de relatie logboek hoe was de relatie leraar leerling nog niet alles koek en ei dus met die logboeken maar ik vind nog steeds dat de training in het re les 10 regelmatig schrijven in die logboeken wel nodig is afdraaien en bespreken video band bespreken in het derde project hebben we de logboeken van scenes speciaal t a v de relatie leraar leerling niet meer laten voorlezen toch heeft toen ieder voorlezen bint hfdst de hel een het logboek goed bijgehouden wel gebeurde logboek noteer relatie leraar leerling dat onder de les en op momenten dat er iets belangrijks gebeurde eenmaal per week las ik de les 11 logboeken door en reageerde helpend en belang scene spelen van bint leraar is de breek de klas stellend de leerlingen stelden ook vragen het moet proberen de loop te veranderen en de leraar werd nu dus echt communicatiemiddel en werd te verleiden tot ander gedrag het begin is gelijk meer normaal functioneel gebruikt deze functie aan bint maar dan brengt de klas verandering werd ook door de leerlingen benut en gewaar hoe dat maakt de klas uit de leraar heeft wel deerd aan het eind van het schooljaar is het ver sancties wie eruit wordt gestuurd doet niet tegen het logboek helemaal verdwenen meer mee de scene moet ook reeel blijven leraar verlaat de klas voor 5 minuten over het schrijven van een brief aan een collega klas pleegt overleg ga leraar komt binnen als de breek verkleed de scene wordt ongeveer 10 minuten volge vandaag moeten we al beginnen met een brief houden

en opgenomen op video aan een leraar of lerares dat is moeilijk afdraaien en nabespreken aan wie zou ik een brief moeten schrijven logboek wat gebeurde er in de relatie nou dat verzin ik nog wel les 1 2 uit pure ellende heb ik de brief dan maar aan aangeven hoe je de ideale situatie leraar leer geschreven rein zegt dat het een prima brief is lingo eigenlijk voorstelt wat is een ideale leraar nou ik hoop het maar les schrijfpdracht voorlezen schrijfsels plus discussie bovenstaande fragmenten geven aan dat het niet logboek wat waren de belangrijkste punten uit gemakkelijk was om de brief te schrijven ten de discussie slotte gaat hij naar iemand die je ook weer tegen komt je wilt je kritiek kwijt maar hoe ver kun les 1 3 je gaan de leerlingen hebben de situatie toch slotopdracht schrijf een brief waarin je o a ver heel goed aangevoeld en onderstaande brief is een telt over het project resultaat van al het gezwog map ordenen eindoordeel geven over het project de brief reacties uit de logboeken zaltbommel 8 12 8 1 over de logboeken zc 1 f mevrouw he bah weer logboeken schrijven daar krijg ik deze brief had u misschien wel verwacht want ik nu wel genoeg van ben het niet eens met dat plan van die halve punt eraf te halen vandaag hadden weer vijf mensen hun logboek misschien denkt u wel van he daar begint ze niet af we hebben daarom maar besloten dat we weer te zeuren 40 dat is ook wel terecht maar als ik het met een andere leraren losgemaakt het heeft ook een he plan niet eens ben probeer ik een beter te verzin leboel personen die op school hun tijd maar uit nenen zaten wat actiever gemaakt t was dus wel ge anders slaat al dat gezeur nergens op daarom slaagd t heeft ook resultaten gebracht re in had ik het volgende bedacht m n complimenten nu is het zo alsje 3x slechtje huiswerk maakt gaat er een halve punt af het spe waarom doet u niet als je goedje huiswerk maakt tenslotte het spel bint h et doel is dat de een halve punt erbij en 3x slecht een halve punt machtsverhouding verandert de klas moet pro eraf beren te komen tot een begin van relatie de klas dus nu zit er een positieve en een negatieve kan t se n reageren heel verschillend e en p assage uit aan mijn eigen logboek dit heb ik in de klas ook voorgesteld en de meesten waren heier wel mee eens de dag van bint de les verliep in 3a en 3d totaal ik hoop dat u dit een goed plan vind verschillend wat sfeer betreft ik zet daarom de onderdelen en de aanpak van de klas in twee ko en uiteindelijk is de slotconclusie van dit meisje lommen naast elkaar over het hele project ik denk dat nergens zo duidelijk de structuur van een klas naar voren komt als in zo n les waarin eindverslag veel gevraagd wordt van de samenwerking van de dit was een ontzettend leerzaam project je kon leerlingen niet elke dag zeggen van ik heb dit geleerden dat zowel de voorbereiding als het spel van bint geleerd maar nu ik zo terugkijk zie ik dat we een zijn opgenomen op de video leerlingen bedien heel stuk vooruit zijn gegaan als klas den de camera ze deden dat heel vakkundig dit project heeft ook een heleboel discussies me t vooral rene uit 3a zorgde voor prima beelden 3a 3d uitdelen stencil even erover praten direct daar de leerlingen komen al met vliegtuigen en prop na verlaat ik de klas pen binnen uitdelen stencil vrij uitgebreide toe lichiing klas is zeer rumoerig voor ik de klas verlaat hou ik eerst nog een preek zonder die preek had ik de klas niet uitgedurfd 5 minuten voorbereiding veel door elkaar ge de voorbereiding wordt een chaos niemand praat toch komt de klas tot een plan in eke luistert naar een ander een groepje probeert het bijvoorbeeld speelt daarbij

een grote rol nog wel maar ze worden afgebekt sommige leerlingen horen helemaal niets ze ren nen louter achter hun eigen vliegtuigen aan wat er verder gebeurt beseffen ze nauwelijks het spel de klas reageert opstandig vliegtuigjes gooien en opstandige start maar minder opstandig dan in dergelijke ik neem eerst de namen door dan start 3a ik stuur er een aantal uit weer de namen ik een dictee zinnen als de leraar haat zijn leer present meneer en het dictee ik laat een leerlingen als de pest er komen uit de klas wel aan ling een ander verraden die een vliegtuigje gooit gevers ter verbetering van de sfeer maar de te ik beloon met een snoepje aan het eind komen neur blijft onmachtig opstandig ik reageer ook er een paar met vragen als moet het nu zo de barbaars en stuur er een paar uit ook laat ik meerderheid blijft gewoon opstandig en gooit als werk overmaken ze de kans krijgen ik besluit met het verlaten van 41 de klas leder krijgt thuis een brief waarin staat dat de klas zaterdag moet terugkomen van 10 tot 4 kijken naar de video gezellig en ontspannen de klas is doodstil tijdens het terugkijken gena veel opmerkingen uit de klas bij de beelden de osblijkt de onmacht om samen te werken goedwillende leerlingen vinden er niets meer aan ze voelen het geheel als mislukt verslag schrijven in logboek ik maak wat bemoedigende opmerkingen daarna verslag in logboek ik ben benieuwd wat ze schrijven het is in doodse stilte gebeurd ik heb me er niet mee bemoeid er is verder niet meer over de les gesproken er maakt iedere groep zelf uit alles is toegestaan was geen tijd meer ik heb daarom eerst gekozen voorbereiding in les 5 presentatie in les 6 voor schriftelijk reageren in het logboek maar er valt natuurlijk ook nog heel veel te praten voor les 6 al het effect van deze les op 3d intrigeerde me ik na de laatste presentatie interviewen tweetallen ben heel benieuwd of het sfeerverbeterend gaat elkaar over de gevolgde aanpak bij het uitvoeren werken de confrontatie met zichzelf maakte ze van de opdracht in ieder geval erg stil les 7 project samenwerking oefeninterviews we nemen de hoofdpersonen uit de ikon tvserie allemaal tuig zij worden les 1 geinterviewd eerst worden de interviews voorbe de leerlingen gaan de kelder in deur op slot reid licht uit na deze ervaring schrijven ze een verhaal waarin les 8 te aangeven hoe het verder zou gaan als ze met de interviews worden gehouden en op de band een groep in de kelder zouden zitten opgesloten vastgelegd de verhalen worden door de docent gelezen les 9 les 2 nabespreking van de interviews er worden groepen gevormd de groepen krijgen een doos met spelletjes het is de bedoeling om les 10 als groep het snelst alle spelletjes uit de doos op voorbereiding van een echt interview elke groep te lossen bepaalt wie er wordt geinterviewd centraal in tenslotte is er nog een vage opdracht elke het interview moet staan het begrip samenwer groep krijgt een doos met enkele blokken rara king wat moet je ermee les 11 les 3 uitvoeren van het interview voorlezen kelderverhalen plus gesprek over in houd en aanpak daarna nabespreking in groepen les 12 van de spelletjesles uitwerken van het interview les 4 les 13 afronden nabespreking uit vorige les daarna presentatie in de klas plus evaluatie van het inter werken aan de opdracht geef een uitbeelding van vew het begrip samenwerking hoe je het aanpakt 42 les 14 samenwerking prima verliep en daar was de opdracht om een boekje samen te stellen en cen dracht gericht op het verdiepingsproces maar aantiaal staat het interview dat gehouden is verder dere groepen hadden onderling

grote problemen in het boekje beschouwing over de samenwerking die kregen dan de opdracht om de eigen proking in de groep zelf plus evaluatie van het problemen te beschrijven ject tijdens dit project bleek heel duidelijk dat schrijven voor de meeste leerlingen geen proles 15 t m 18 bleem meer is ze zijn vaak trots op wat ze ge verder werken aan het boekje schreven hebben en ze willen graag dat anderen er kennis van nemen ze merken dat hun produk les 19 ten serieus genomen worden en ze zijn daardoor eindopdracht brief aan docent de opdracht ver ook bereid zelf serieus te reageren als voorbeeld schilt per groep sluit aan op het niveau van sa plaats ik een brief van een jongen die beschrijft menwerken in die groep en wordt door ieder in waarom hij besloot de samenwerking met zijn individueel gemaakt groep te verbreken en individueel verder te gaan het gaat om een eindopdracht die beoordeeld enkele overwegingen gaat worden voor een cijfer bij samenwerking zijn we verder gegaan met waar we in relaties mee begonnen zijn er blijkt de eindopdracht grote behoefte in de klas naar verdere verdieping het onderwerp is nog niet echt uitgeput beste ton ik heb de leerlingen zelf veel laten samenwerken zo kreeg het onderwerp een dubbele bo in de loop van de werkzaamheden aan het boekje dem het ging ergens over maar het onderwerp besloot jij om maar alleen verder te gaan de sa werd ook aan den lijve beleefd samenwerking leek mislukt het interview is ingevoegd om aan tweede maar aan het eind van het project zijn jullie ge hands informatie te komen hier bleek trouwens lukkig toch met een boekje voor de dag geko hoe snel je te ver springt niet wat de techniek men interview betreft maar wel als het gaat over het onderwerp interviews met gezinsleden en scho wil jij me in een brief eens precies uitleggen hoe lieren van andere scholen bleken het inzicht in het nu kwam dat jij besloot alleen verder te gaan samenwerken te verdiepen maar interviews met vertel me ook eens hoe je dat vond geef tenslot bijvoorbeeld politie leverden geen verdieping op te aan hoe jullie elkaar weer tegenkwamen wat daar verteld werd bleef los staan en koppelde niet echt aan de eigen beleving zo n mislukking in de samenwerking is helemaal bij bijvoorbeeld het organiseren van de inter niet erg daar leer je juist veel van maar om in de views kregen de leerlingen meer vrijheid de toekomst dergelijke mislukkingen te voorkomen eerste twee projecten lagen helemaal vast alles is het erg belangrijk datje je goed realiseert hoe was tevoren geregeld en bepaald de vrijheid ble zoiets komt daarom vind ik jouw brief erg beken de leerlingen overigens gemakkelijk aan te langrijk ik hoop dat we allemaal veel van jullie kunnen problemen kunnen leren in het project was op verzoek van de leerlingen weer een doeklus opgenomen er is een heel veel succes boekje samengesteld over samenwerking het rein boekje kwam door groepswork tot stand er is per groep ook een eindopdracht ver de uitwerking strekt die bestond uit een brief die aan de leraar gericht moest zijn in die brief konden de leerlingen zaltbommel 22 3 82 gen ingaan op bepaalde aspecten van het proces beste rein dat was doorgemaakt die opdrachten werkten toen ik hoorde dat we een opdracht kregen vra erg individualiserend want het proces was in elke gen over het project wist ik meteen welke vragen groep anders verlopen er waren groepen waar de wij zouden krijgen ik hoop dat ik aan jou in de 43 ze brief duidelijk kan uitleggen over alles wat er ben weggegaan hoe dat het kwam dat ik weer te in onze groep tijdens het project gebeurd is er

rugkwam en mijn conclusie aan het eind waarom zullen wel dingen tussen zitten die je al wist maar ik de volgende keer hier bij een andere groep zit ik hoop toch dat ik nu mijn standpunten beter weer kan geven dan tijdens de lessen ton 3a in het begin was de samenwerking tussen ons reactie best wel goed maar helemaal op mijn gemak heb ik me nooit gevoeld want al vanaf het begin beste ton vond ik dat er teveel van mij moest komen na ons interview met de politie en toen we dus aan bedankt voor je duidelijke brief jouw standpunt het boekje moesten beginnen moest ik steeds is voor mij nu heel begrijpelijk meer gaan doen ik vind het helemaal niet erg als ik moet werken ik vind dat je de brief overzichtelijk hebt opge maar ik kan niet optimaal werken als ik met men steld je volgt het hele proces je doet dat duiden ben die liever lui dan moe zijn ik kan het lijk gestructureerd beste werken met mensen die er ook iets voor rein over hebben toen we aan het boekje begonnen waren heb ik hoe gaan we verder een hele les in mijn eentje zitten werken terwijl de anderen in tijdschriften aan het bladeren wa de bedoeling is dat ik langzaam verder ga op de ren en toen vond ik het genoeg er is toen nog lijn naar steeds grotere zelfstandigheid van de een discussie ontstaan tussen nico en mij p s leerling in ieder geval ga ik de opdrachten min waar je zelf bij hebt gestaan maar op dat mo der structureren de leerling krijgt meer inbreng ment vond ik het beter om voor mezelf te gaan in de opdrachten en de opdrachten worden meer werken zodat de anderen toch ook nog wat individueel moesten doen en omdat ik me niet meer kon ver ik vind dat het onderwerp essentieel is het moet enigen met de manier waarop wij werkten de leerlingen motiveren er iets van te willen leren dan pas heeft het proces van verwerking effect als ik nog even op die discussie terug mag ko de koppeling aan de eigen ervaring is even be men er waren leerlingen die mijn standpunt be langrijk mijn taak zal het zijn er op te letten dat vestigden en ik vond het echt beter voor allebei die koppeling ook tot stand komt het expressie de partijen om gescheiden verder te gaan mis ve schrijven speelt daarbij een grote rol evenals schien dat de anderen mij een zeikerd vonden de communicatie via het logboek maar op zo n moment zeg ik stop en ga ik veel transactionele schrijfsels zullen voorkomen liever alleen verder maar dan alleen voor een heel reeel publiek schrijven voor een publiek dat te ver af staat is met het goedkorren van het conflict kwam toch te hoog gegrepen weer de samenwerking boven drijven als we eerstehands informatie blijft steeds uitgangspunt apart hadden blijven werken waren de boekjes hoever je kunt gaan met tweedehands informatie niet goed uitgekomen dit neemt niet weg dat de is nog niet geheel duidelijk maar ook hier zijn de dingen die in mijn boekje staan niet met de groep stappen gauw te groot een voorbeeld daarvan is besproken zijn het is allemaal vanuit mijn stand te vinden in de uitwerking van sommige inter punt uit geschreven views leerlingen schrijven klakkeloos over wat de goedkoming is eigenlijk voor het grootste deel iemand zegt zonder de essentie weer te geven door nico ontstaan omdat hij aan mij vroeg of hij die ze in de meeste gevallen ook niet hebben be een stukje in mijn boekje mocht schrijven maar grepen de rest van de groep is pas gaan werken toen ik voor je het weet hangt de opgedane kennis weer weg was toch denk ik niet dat ik bij volgende in de lucht zie daarvoor het voorafgaande arti projecten met deze groep zal samenwerken kels waarin het vooral gaat om conceptualise rend schri-

jven ik hoop nu rein datje beter begrijpt waarom ik de onderlinge sfeer de echte belangstelling he t 44 onderlinge vertrouwen zijn ook onontbeerlijk noten binnen deze voorwaarden kan er sprake zijn van rivendellcollege te uden videoband echt verwerken de e rv aringen met de projecten guus kuijer hoe mieke mom haar maffe moeder geven mij goede hoop dat dit ook echt gebeu rt vindt a j peskens twee vorstinnen en een vorst f bordewijk bint peter midway finding a language chameleon kent 1980 het artikel van jan lips willem spee en betske tans salverda in dit nummer mmmoerr fijn dat ie er weer is niet alleen de praktijk in de klas ook de visie erachter moesten meer mensen van genieten dat kan maak z e von lid de snelste enthousiasteling die drie leden werft maakt het te gek ontvangt f 11 schrijf op een briefkaartje naam adres telefoonnummer en soort onderwijs van de drie nieuwe leden en je eigen naam en adres plus postgiro nummer of bank nummer wantje weet maar nooit 45